

Jolanta Przyłuska

Funkcja informacyjna biblioteki instytutowej

Forum Bibliotek Medycznych 1/1, 447-451

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

FUNKCJA INFORMACYJNA BIBLIOTEKI INSTYTUTOWEJ

Biblioteka najczęściej utożsamiana jest z miejscem, które umożliwia wykorzystanie zgromadzonych w niej dokumentów zależnych od profilu działalności. Rzeczywista funkcja biblioteki, a w szczególności biblioteki naukowej, polega jednak nie tylko na fizycznym gromadzeniu i wypożyczaniu książek lecz także na wspieraniu nauki, dostarczaniu nowej wiedzy inspirującej do działania w procesach badawczych. W ten sposób realizowane są funkcje biblioteki takie jak: edukacyjna, informacyjna i intelektualna [1, 2]. Szczególnie warta jest podkreślenia funkcja informacyjna, czyli wypełnianie przez bibliotekę zadań ośrodka informacji naukowej. Najpełniej przedstawił to Jacek Wojciechowski [1]:

*„Pracownikom naukowym i coraz bardziej samodzielnym studentom macierzystej uczelni, a także innym pracownikom naukowym i ewentualnie studentom, trzeba mianowicie **zagwarantować bogaty serwis informacyjny z ustalonych zakresów wiedzy**, a także materiały do badań naukowych. W tym celu niezbędne są, możliwie kompletne czyli także archiwalne, drukowane i elektroniczne zasoby własne z obszaru wyznaczonych dyscyplin oraz sprawny system międzybibliotecznych dopożyczeń we wszystkich możliwych formach. Oraz jest oczywiście konieczny, nieograniczony dostęp do internetowych baz danych, z gwarancją osiągalności także tych informacji z wybranych dziedzin, które są obwarowane passwordami.”*

Dla użytkowników małej biblioteki instytutowej istotna jest sfera usług zewnętrznych dotyczących sprawnego udostępniania zasobów i dostarczania rzetelnej informacji naukowej. Standard świadczonych usług wiąże się z organizacją własnych zbiorów na miarę możliwości finansowych oraz wykorzystaniem zasobów i usług zewnętrznych poprzez sieć współpracujących bibliotek. W dużych bibliotekach do obsługi informacyjnej powoływane są zazwyczaj działy informacji naukowej, w małych bibliotekach często nie ma nawet wyróżnionego stanowiska, a funkcje informacji naukowej przejmuje cały zespół biblioteczny.

W Instytucie Medycyny Pracy (IMP) system informacji naukowej opiera się na materiałach zgromadzonych i opracowywanych w Zakładzie Informacji Naukowej (ZIN), w skład którego wchodzi Biblioteka Naukowa IMP. Obszar działania ZIN jest nieco inny niż typowych bibliotecznych ośrodków informacji naukowej.

Szeroki zakres wiedzy jaki potrzebny jest specjalistom z medycyny pracy i higieny przemysłowej stanowi podstawę organizacji zbiorów instytucyjnych z dziedzin związanych z toksykologią, higieną pracy, chorobami zawodowymi, psychologią, socjologią, fizjologią pracy, organizacją ochrony zdrowia.

W Instytucie wykorzystywane są zagraniczne bazy bibliograficzne i faktograficzne na dyskach CD-ROM pozyskiwane w ramach subskrypcji, jak również tworzone są własne bazy danych [3, 4]:

Bazy bibliograficzne:

- MEDLINE EXPRESS – obejmuje międzynarodowe piśmiennictwo biomedyczne, opracowana przez National Library of Medicine
- TOXLINE – obejmuje międzynarodowe piśmiennictwo związane z toksykologią, opracowana przez National Library of Medicine
- OSH-ROM – zestaw baz z zakresu medycyny pracy i bezpieczeństwa chemicznego:
- NIOSHTIC- opracowana przez National Institute for Occupational Safety and Health
- CISDOC – opracowana przez International Labour Organisation oraz International Occupational Safety & Health International Centre w Genewie
- HSELINE – opracowana przez Health & Safety Executive w Wlk. Brytanii
- ANALYTICAL ABSTRACTS – obejmuje piśmiennictwo z zakresu chemii analitycznej, opracowana przez Royal Society of Chemistry w Wlk. Brytanii
- CURRENT CONTENTS - Life Sciences /dyskietki - opracowana przez Institute for Scientific Information w Filadelfii

Bazy faktograficzne:

- CHEM-BANK – zestaw pięciu baz:
 - RTECS – REGISTRY OF TOXIC EFFECTS OF CHEMICAL SUBSTANCES, opracowana przez National Institute for Occupational Safety and Health, zawiera informacje o działaniu toksycznym substancji chemicznych
 - OHMTADS – OIL AND HAZARDOUS MATERIALS-TECHNICALS ASSISTANCE DATA SYSTEM, opracowana przez Environmental Protection Agency, zawiera informacje dotyczące metod ochrony środowiska w przypadku zagrożenia chemicznego
 - CHRIS – CHEMICAL HAZARD RESPONSE INFORMATION SYSTEM, opracowana przez U.S. Department of Transportation, zawiera informacje na temat prewencji i zachowania środków ostrożności oraz udzielania pierwszej pomocy w nagłych wypadkach na skutek ekspozycji na związki chemiczne
 - HSDB – HAZARDOUS SUBSTANCES DATABANK, opracowana przez National Library of Medicine, zawiera informacje toksykologiczne dla ponad 4200 potencjalnie niebezpiecznych związków chemicznych

- IRIS – INTEGRATED RISK INFORMATION SYSTEM, opracowana przez Environmental Protection Agency, zawiera informacje dotyczące szacowania ryzyka i oceny zagrożeń zdrowotnych stwarzanych przez substancje chemiczne
- CCINFODisc – zestaw dwóch baz danych, opracowanych przez Canadian Centre for Occupational Health and Safety:
 - CHEMINFO – CHEMICAL INFORMATION DATA BASE, zawiera informacje o związkach chemicznych, substancjach naturalnych i mieszaninach, które powstają w wyniku procesów przemysłowych
 - MSDS – MATERIAL SAFETY DATA SHEETS, zawiera karty charakterystyki bezpieczeństwa preparatów
- CHEMpendium - zestaw baz danych, opracowanych przez Canadian Centre for Occupational Health and Safety, zawiera informacje z zakresu bezpieczeństwa chemicznego, toksyczności substancji chemicznych i pestycydów, zagrożeń środowiskowych i transportu substancji niebezpiecznych
- TLVs – THRESHOLD LIMIT OF VALUES, zawiera uzasadnienia wartości dopuszczalnych poziomów narażenia dla związków chemicznych wg American Conference of Industrial Hygienists (ACGIH)
- IUCLID – INTERNATIONAL UNIFORM CHEMICAL INFORMATION DATABASE, zawiera informacje dotyczące substancji wielkotonażowych
- IPCS INCHEM – INTERNATIONAL PROGRAMM ON CHEMICAL SAFETY (WHO, ILO)
- POISINDEX – zawiera informacje o substancjach i preparatach stosowanych w gospodarstwie domowym, lekach i związkach toksycznych występujących w roślinach, w jadach niektórych gadów i owadów
- TOMES PLUS - TOXICOLOGY, OCCUPATIONAL MEDICINE AND ENVIRONMENTAL SERIES – zestaw baz danych, zawierających informacje o substancjach toksycznych występujących w przemyśle i środowisku pozaprzemysłowym

Bazy danych tworzone w Zakładzie Informacji Naukowej IMP:

- ITOX – centralny bank informacji o preparatach chemicznych dostępnych w Polsce
- Krajowy System Informowania o Kosmetykach – gromadzi informacje o producentach kosmetyków i zgłoszonych przez nich kosmetykach.

W Bibliotece Naukowej IMP tworzone są trzy bazy bibliograficzne:

- MEDIP – obejmuje piśmiennictwo światowe o tematyce związanej z medycyną pracy, opracowana na podstawie zasobów biblioteki od 1990 r., zawiera ponad 35 tys. dokumentów
- PUB – bibliografia publikacji pracowników IMP od 1972 r., zawiera ponad 5 tys. dokumentów

- NAUKA – bibliografia rozpraw doktorskich i habilitacyjnych Instytutu od 1960 r., zawiera 181 dokumentów.

Wymienione powyżej bazy są wykorzystywane przez pracowników IMP i innych uprawnionych użytkowników. Stanowią podstawę działalności z zakresu informacji naukowej w obszarze medycyny pracy. Jednocześnie do wyszukiwania piśmiennictwa naukowego stosowane są bazy dostępne przez Internet np. zestaw baz firmy EBSCO, PROQUEST, PubMed, TOXLINE, Polska Bibliografia Lekarska, bibliografie publikacji pracowników poszczególnych uczelni.

Inne formy działalności biblioteki w zakresie informacji naukowej obejmują:

- Opracowanie bibliografii tematycznej z medycyny pracy za dany rok, drukowanej w czasopiśmie *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health* w postaci *Bibliographic Review – Polish Bibliography of Occupational Medicine*
- Opracowanie bibliografii publikacji pracowników IMP drukowanej w materiałach instytutowych
- Wprowadzanie danych o posiadanych zbiorach czasopism zagranicznych do CKCZ
- Rozpowszechnianie informacji o nabytkach biblioteki
- Udostępnianie wydawnictw elektronicznych, słowników, atlasów, encyklopedii
- Opracowanie i aktualizacja serwisu internetowego biblioteki
- Informowanie o dostępności zasobów internetowych czasopism elektronicznych i tematycznych serwisów
- Pozyskiwanie pełnych tekstów czasopism w formie elektronicznej poprzez doc@med, SDDE, Subito
- Szkolenie pracowników, studentów i słuchaczy studiów doktoranckich dotyczące możliwości wykorzystania zasobów informacyjnych biblioteki obszaru medycyny pracy.

Ze względu na wieloznaczność terminu *informacja naukowa*, które stosowane jest do określenia działalności informacyjnej jaką prowadzą biblioteki, jak też do określenia informacji o osiągnięciach nauki, czy dziedziny wiedzy obejmującej zagadnienia teoretyczne i praktyczne związane z działalnością informacyjną [5,6] trudno jest w sposób jednolity wymienić wszystkie działania biblioteki instytutowej podejmowane w zakresie informacji naukowej.

Wobec możliwości stwarzanych przez technikę komputerową działalność informacyjna obejmuje również przeszukiwanie zasobów Internetu odnośnie tematów związanych z działalnością naukową pracowników instytutu, rozpowszechnianie drogą elektroniczną tematycznych serwisów Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), Międzynarodowego Biura Pracy (ILO), serwisów o tematyce toksykologicznej, prawniczej.

Wysokie koszty utrzymania tradycyjnej biblioteki gromadzącej określony zasób materiałów w formie drukowanej przy jednoczesnym zapewnieniu dostępu do zasobów, które można pozyskać przez Internet, stawiają bibliotekę przed koniecznością wyboru sposobu dostarczania wiedzy. Oczekiwania czytelników Biblioteki IMP skierowane są na szybkie uzyskanie najnowszej informacji o osiągnięciach w naukach związanych z medycyną pracy (zazwyczaj z czasopism naukowych) i sprawny dostęp do archiwów własnych lub rozproszonych w innych bibliotekach. Aby spełnić te oczekiwania działalność informacyjna małej biblioteki może być wypełniona w dużym stopniu w oparciu o współpracę bibliotek w danej dziedzinie wiedzy. W ten sposób Biblioteka IMP stopniowo przekształca się z tradycyjnego miejsca, w którym się wypożycza książki w instytucję specjalizującą się w dostarczaniu wiedzy związanej z medycyną pracy z różnych źródeł zewnętrznych, rośnie tym samym funkcja informacyjna biblioteki instytutowej.

Bibliografia

1. **Wojciechowski** Jacek: Idee i rzeczywistość: bibliotekarstwo pragmatyczne. Warszawa Wydaw SBP 2002
2. **Wojciechowski** Jacek: Organizacja i zarządzanie w bibliotekach. Warszawa PWN 1997
3. **Czerzak** Sławomir: Informacja naukowa w higienie pracy. W: Higiena pracy. Łódź Oficyna Wydawnicza IMP 1999
4. **I n f o r m a c j a** naukowa i działalność wydawnicza. W: Sprawozdanie z działalności Instytutu za rok 2002. Łódź IMP 2003
5. **S ł o w n i k** terminologiczny informacji naukowej. Red. Maria Dembowska. Wrocław Ossolineum 1979
6. **S o r d y ł o w a** Barbara: Z problematyki bibliotek i informacji naukowej. Warszawa PAN 1997

Mgr Dagmara Klim
Łódź – ICZMP

DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNA BIBLIOTEKI NAUKOWEJ INSTYTUTU CENTRUM ZDROWIA MATKI POLKI W ŁODZI

Historia

Akt erekcyjny pod budowę Pomnika Szpitala Centrum Zdrowia Matki Polki został wmurowany w październiku 1983 roku. Pawilon ginekologiczno-położniczy przekazano do zagospodarowania 26 maja 1986 r., pawilon pediatryczny otworzono w czerwcu 1990 r. We wrześniu 1997 r. szpital został przekształcony w instytut resortowy.